

ROĐENJE VENERE, GROF SZÉCHENYI I VODOTORANJ U SIÓFOKU

Branka Beović, dipl. ing. građ.

SIÓFOK

Od brojnih naselja na Balatonu, najvećem jezeru srednje Europe, dugom 77 km, širokom 1,5 – 14 km, površine 596 km², ističe se Siófok, gradić s 25.000 stanovnika.

Početak 20. stoljeća Siófok je bio tek malo ribarsko mjesto, ali se sve promijenilo nakon osnivanja Balatonskog parobrodskog društva 1846. godine. Godine 1861. otvorena je željeznička pruga, povećan je broj posjetitelja koji su dolazili u Siófok, prokopan je kanal i izgrađena luka. Godine 1878. otvoreno je kupalište s 80 kabina pa Siófok postaje sve popularnije odredište za odmor.

Siófok nije samo gradić na vodi, već je voda u Siófoku vidljiva i u njemu samom. Pored ostalog, krase ga 108 godina stari vodotoranj i nekoliko zanimljivih fontana, o čemu će biti riječi u nastavku, a tu je porinut i prvi parobrod na Balatonu, *Kisfaludy*. Od 1. svibnja 2015. godine Balatonom plovi njegova replika koja, osim kao izletnički brod, služi i kao jedini brod-muzej Balatona u kojem se može vidjeti kako je izgledao brodarski život u 19. stoljeću.

U nastavku evo nekoliko zanimljivosti vezanih uz ovaj 'glavni grad Balatona'!

VARGA I VODA

Znameniti mađarski kipar, slikar, dizajner i grafički umjetnik Imre Varga rođen je u Siófoku 1923. godine. Varga je autor brojnih skulptura koje danas krase javne prostore Mađarske, ali i Europe (Pariz, Bruxelles, Antwerpen, ...), a od 90-ih godina oko 20-ak njegovih skulptura izloženo je na trgovima i parkovima u Siófoku. Vargine skulpture krase i dvije fontane u Siófoku; na glavnom se trgu nalazi fontana posvećena božici Veneri (Afroditi) – *Rođenje Venere*, a podno starog vodotoranja fontana s kipom grofa Istvana Széchenyija na prvom parobrodu na Balatonu.

VÉNUSZ SZÜLETÉSE, ROĐENJE VENERE

Vargina skulptura *Rođenje Venere* datira iz 1988. godine, a na sadašnju je lokaciju premještena 2005. godine. Fontana se sastoji od tri elementa Venerina rođenja: sunca, vjetrova i vode. Sunce je žena koja stoji, žena koja leži predstavlja sjenu, povezane su sjajnim limenim jedrom koje simbolizira Vjetar, a Voda teče u bazen ispod njih.

Venera, rimska božica ljepote i ljubavi, podudarna je s grčkom Afroditom, najljepšom božicom antičkih

Slika 1: Balaton, najveće jezero u srednjoj Europi (snimila: B. Beović)

Slika 2: Imre Varga, fontana *Vénusz születése*, Rođenje Venere (snimila: B. Beović)

Slika 3: Grof Széchenyi na prvom parobrodu na Balatonu (*Kisfaludy*), fontana na Gl. trgu (snimila: B. Beović)

mitova. Prema Homeru je bila kći najvišega boga Zeusa i božice kiše Dione, a prema Heziodu se rodila iz morske pjene, koju je oplodio bog neba Uran, i izašla je iz mora na obalu otoka Cipar. Afrodita je, zahvaljujući svojoj ljepoti i čarolijama kojima je vladala, postala jednom od najmoćnijih božica. Ciparskom kiparu Pigmalionu oživjela je mramorni kip u koji se zaljubio, a svoje je ljubimce štitila na bojištima, u morskim olujama i u zavjerama neprijatelja. Od njenih upletanja u burne događaje opisane u svijetu mitova, najdalekosežnije je posljedice imala njezina naklonost prema sinu trojanskoga kralja Prijama, mladome Parisu. U strašnom desetogodišnjem ratu, u kojem su sudjelovali svi tadašnji junaci i gotovo svi bogovi, Paris je na kraju poginuo, a nakon njegove smrti pala je i Troja. (*Zamarovský, 2004.*)

Afrodita je jedan od najčešće prikazivanih likova antičkih mitova u umjetnosti, a najčešća tema je njezino rođenje.

FONTANA ISTVÁN SZÉCHENYI

Na glavnom trgu podno starog vodotornja nalazi se okrugla fontana s kipom Istvana Széchenyija. Postavljena je 2012. godine. Grof, osnivač i doživotni predsjednik Balatonskog parobrodarskog društva, stoji na prvom parobrodu na Balatonu (*Kisfaludy*). Voda oko skulpture simbolizira vodu Balatona, a grof gleda prema luci.

Grof István Széchenyi (1791.–1860.) bio je vizionar, pokretač nacionalnog razvitka, političar i pisac. Osnovao je Mađarsku akademiju znanosti (1825. godine). Najistaknutija je figura mađarskog reformatorskog

plemstva, a čak ga je Lajos Kossuth, njegov najveći politički protivnik, nazvao – najvećim Mađarom.

Bila je potrebna velika ustrajnost da bi Széchenyi realizirao svoje zamisli koje je dijelom financirao iz vlastitih sredstava, a primjenjivao je najbolje prakse koje je vidio u razvijenim zapadnoeuropskim zemljama. Francuski *Canal du Midi* potaknuo ga je na regulacije dijela Dunava i Tise. Széchenyi je prepoznao veliko značenje razvoja riječnog parobrodarstva za pokretanje i razvoj gospodarskog života. Njegovim djelovanjem 1836. godine sagrađeno je brodogradilište na periferiji Budimpešte. Već godinu dana kasnije iz luke je isplovio prvi u njoj izgrađeni parobrod. (*Szekerés, 1970.*)

Zaslужan je za izgradnju Lančanog mosta, prvog stalnog mosta u Budimpešti koji je spojio Budim i Peštu.

Slika 4: Detalj fontane s podacima o Széchenyiju (snimila: B. Beović)

Slika 5: Zaslugom grofa Széchenyija je 1849. godine sagrađen je Lančani most, prvi trajni most u Budimpešti (snimila: B. Beović)

Slika 6: István Martsa, *Zuhanyozó nő*, Kupačica i vodoskok (snimila: B. Beović)

Slika 7: Tamá Varga s, *Könnycsek kútja*, Fontana 56-suza (snimila: B. Beović)

Naime, kada je 29. prosinca 1820. godine zbog smrti oca doputovao na stanicu u Peštu, zbog lošeg vremena i leda nisu vozili brodovi pa nije mogao naći nikoga tko bi ga preveo na drugu stranu Dunava. To mu je uspjelo tek 5. siječnja. Dan ranije napisao je u dnevniku da bi dao godišnja primanja da između Budima i Pešte bude sagrađen most. Dvanaest godina kasnije, zahvaljujući njegovom trudu, osnovano je Budimpeštansko udruženje za mostove. Széchenyi i grof György Andrassy odlaze u Englesku da bi proučili mostogradnju najrazvijenije industrijske zemlje tog doba. Nakon provedene analize i glasanja odlučeno je da budući most u Budimpešti bude lančani most. Most je građen od 1840. po nacrtima Williama Tierneya Clarka i podsjeća na londonski most

Marlow (iz 1832. godine). Svečano je otvoren 20. studenog 1849. godine. Građani su do ponoći mogli besplatno prelaziti most, a grof Széchenyi, onaj koji je najviše učinio za njegovu gradnju, nikada nije prošao njime. Bio je tada u kućnom pritvoru, duševno rastrojen.

Danas Budim i Peštu spajaju mostovi koje ubrajaju među najljepše mostove u Europi. Lančani most nosi ime Istvána Széchenyija.

FONTANE U MILENIJSKOM PARKU

Dvije zanimljive fontane nalaze se u Milenijskom parku. To su 'kupačica' *Zuhanyozó nő*, autora Istvána Martsa-e te Fontana 56 suza (*Könnycsek kútja 56-os emlök*) Thomasa Varge. Kod prve nije riječ o fontani, već su kip nazvali kupačicom jer izgleda kao da se tušira zbog vode koja prska iz vodokoka koji se nalazi pokraj nje.

Fontana 56 suza posveta je i spomen na žrtve mađarske revolucije 1956. godine. Fontana prikazuje ženu spuštene glave koja plače, a njezine suze teku iz dva izljeva. Na fontani se nalazi latinski tekst: *SUNT LACRIMAE RERUM* (*Suze su u srži stvari*).

I za kraj nekoliko riječi o najvišem objektu u gradu, simbolu Siófoka, 45 metara visokom starom armiranobetonskom vodotoranju iz 1912. godine.

VODOTORANJ, SIMBOL SIÓFOKA

Kada je početkom 20.-og stoljeća Siófok postao jedno od najomiljenijih mjesta za odmor na Balatonu, trebalo je riješiti vodoopskrbu i odvodnju mjesta. Paralelno s izgradnjom mreže, 1912. godine izgrađen je armiranobetonski vodotoranj. Projektirali su ga Árpád Guth i Jenő Gergely iz Budimpešte. Za usporedbu, vodotoranj na Margaretinom otoku u Budimpešti sagrađen je 1911. godine, a stari vukovarski vodotoranj 1913. godine. Projektiranje je započelo 1911., a već godinu dana kasnije službeno je otvoren. Stanovnicima

Slika 8: Vodotoranj iz 1912. godine danas služi kao vidikovac i interaktivni prezentacijski centar (snimila: B. Beović)

Slika 9: Pokraj njega se nalazi maketa vodotornja (snimila: B. Beović)

Slika 10: Stara špina (snimila: B. Beović)

Siófoka distribuirao je vodu za piće i obranu od požara. Za vodoopskrbu je korištena voda iz bušenih bunara, a kad su oni presušili vodoopskrbni sustav je rekonstruiran, pa su od sredine 30-ih vodu crpili iz Balatona.

Tijekom II. svjetskog rata njemačke su ga trupe koristile kao osmatračnicu.

Vodotoranj je oštećen tijekom II. svjetskog rata. Nakon rata, 1946. godine je obnovljen i ponovno stavljen u funkciju. Od 1973. godine, kada je u susjednom gradu (Balatonkiliti) sagrađen rezervoar od 5000 m³, koji se koristi i danas, vodotoranj više nije u uporabi.

Sto godina nakon dovršetka, 2012. godine, vodotoranj je potpuno obnovljen i otvoren za javnost. Danas je u njemu turistički ured. Ugrađena su dva panoramska dizala i rotirajuća platforma s panoramskim pogledom na grad i jezero Balaton. To je mjesto gdje se može upoznati povijest nastanka i izgradnje vodotornja te, naravno, osvježiti kavom i drugim napitcima.

VODOVOD

Izgradnja vodoopskrbnog sustava u Siófoku započela je 1909. godine. Početkom 20. stoljeća više je mjesta na Balatonu imalo svoje vlastite vodovode koji su uglavnom služili za opskrbu nekih javnih institucija, a potrebe stanovništva rješavale su se javnim izljevima. Danas opskrbu vodom vrši regionalni vodovod DRV Zrt. koji vodom opskrbljuje 830.000 stanovnika (gotovo 400 naselja), a za 604.000 stanovnika (211 naselja) vrši odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda.

Ukupno se godišnje zahvati 43 milijuna m³ pitke vode. Duljina vodoopskrbne mreže je 6.642, a kanalizacijske 4.484 kilometra. Sjedište tvrtke je u Siófoku. Tvrtka zapošljava 1.810 djelatnika (inženjera, kemičara, tehnologa i kvalificiranog osoblja).

Danas tek stara špina u blizini vodotornja, kao i on sam, podsjećaju na to da je Siófok imao vodu još početkom 20.-og stoljeća. ■

LITERATURA

Szekeres, J. (1970.): Veze Budimpešte i Rijeke u brodogradnji (1865.-1924.) Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu, 15. Državni arhiv u Rijeci, Državni arhiv u Pazinu. Pazin, Rijeka. <https://hrcaj.srce.hr/126786>
 Buza, P. (1999.): Donaubrücken. Gradska vijećnica. Budimpešta.

Zamarovský, V. (2004.): Bogovi i junaci antičkih mitova. ArTresor, Zagreb.
 Siófok Városkalauz
www.driv.hu
www.enciklopedija.hr